

Manisa Kimlik Kartı

Nüfusu: 1.380.366

Yüzölçümü: 13.458 km²

İlçe Sayısı: 17

Mahalle Sayısı: 1.089

Tarım Alanı: 514.065 ha.

Orman Alanı: 534.650 ha.

Toplam İhracat Değeri: 3.916.306.790 \$

Toplam İthalat Değeri: 3.286.566.000 \$

Toplam Vergi Geliri: 2.508.881.946

Linyit Üretimi: 9.183.337 ton

Elektrik Üretimi: 3.814.838.020 kWh

Sultaniye Kuru Üzüm Üretimi: 168.704 ton

Tütün Üretimi: 26.122 ton

Sofralık Zeytin Üretimi: 64.965 ton

Yumurta Üretimi: 1.542.028.769 adet (Yıllık)

TV Üretimi: 45.000 adet (Günlük)

İlin Genel Tanıtımı

KARUN'UN MEMLEKETİ MANİSA

Manisa İli, Salihli İlçesi, Sart Beldesi sınırları içerisinde yer alan Sardes Antik Kenti, Demir Çağı Lidya Kralığının başkentidir. Batı Anadolu'yu hakimiyeti altına almış bir imparatorluğun başkenti, sikkenin doğum yeri ve adı hayal bile edilemeyecek

zenginlikle özdeşleşen Krezüs'ün (Karun) vatani olan Sardes, antik dünyanın önde gelen şehirleri arasında yer almaktaydı. Şehir, kent planlaması konusunda emsalsiz olup, Mezopotamya dışındaki en büyük savunma duvarı ile çevrelenmiştir. Günümüze kadar koruna gelmiş olan dünyanın belki de en görkemli İon düzeni tapınakların-

dan birine ev sahipliği yapan antik kent, korunmuş Roma yapıları içerisinde anıtsal bir hamam-gymnasium kompleksi ve antik dünyanın en büyük havzasına sahiptir. Lidyalıların başkenti ve tek şehri olan Sardes'ten başka hiçbir şehir ortadan kalkmış bu uygarlıkla doğrudan bağlantılı değildir. Marmara Gölü'nün güney kenarında yer alan

Bin Tepeler

ve Lidya tümülüs mezarlık alanı olan Bin Tepeler, dünyanın en büyük tümülüs alanıdır. Lidya tümülüsleri, M.Ö. 6. ve 5. yüzyıllarda bu peyzajın önemini ortaya koyan unsurlardır. Kraliyet mezarlığı olarak Sardes'e sıkı bir şekilde bağlı olan Bin Tepe, daha erken ve daha geç dönemlere tarihlenen kalıntıları ile Lidya dönemine ait sadece bir mezarlık alanı değil, kültürün devamını gösteren bir anıttır.

SARUHAN TAHTI-ŞEHZADELER ŞEHRİ MANİSA

1410 yılında Çelebi Mehmet tarafından Osmanlı Devleti'ne katılan Manisa, Saruhan Sancağı adıyla idari birim haline getirilmiştir. 1410-1595 yılları arasındaki 185 yıl boyunca 'Saruhan Tahtı' olarak adlandırılan Manisa, çok canlı bir bilim kültür sanat şehri olarak tanınmıştır. 16 Şehzade, Manisa'da sancakbeyliği yaparak devlet yönetimi tecrübesi kazanmıştır. Bunlardan Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Padişahlık yapmışlardır. Sultan I.

Saruhan Bey Türbesi

Mustafa Manisa da doğmuştur. Bu çok özel dönemin hatırasıyla Manisa halen 'Şehzadeler Şehri' olarak anılmaktadır.

MANİSA'NIN NÜFUS DURUMU VE İDARİ YAPISI

Manisa il merkezi 17 ilçesiyle 13.458 km² yüzölçümüne ve 2015 ADNKS kayıtlarına göre 1.380.366 nüfusa sahiptir. Bu nüfusun 380.368'i il merkezinde yaşamaktadır. Nüfusu bakımından Türkiye'nin 14. büyük ilidir. Km²'ye düşen nüfus sayısı 105 olup nüfus yoğunluğu fazla olan iller arasındadır.

EĞİTİM VE SAĞLIK DURUMU

Manisa eğitim anlamında gayet iyi durumdadır. İl genelinde 1.079 okul ve 10.925 derslik bulunmaktadır. Ayrıca 243.727 öğrenci 17.148 öğretmen sayısı ile eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. İl genelinde okullaşma oranı ilköğretimde %99,58 ortaöğretimde ise %82,27'dir. Sağlık alanında ilde Avrupa standartlarında hizmet ve-

rilmektedir. 28 hastane 4 ağız ve diş sağlığı ile 171 aile sağlığı merkezinde vatandaşlara sağlık hizmeti verilmektedir. Hekim başına düşen nüfus 470 olup Türkiye ortalamasının altındadır. İl genelindeki sağlık personeli sayısı 9.485 olup son 13 yılda sağlık personeli sayısı %72,3 artış göstermiştir.

SOSYAL YARDIM SOSYAL GÜVENLİK SOSYAL HİZMETLER

Manisa'da Osmanlı'dan süregelen ihtiyaç sahiplerine yardım geleneği tüm yoğunluğuyla halen sürdürülmektedir. İlde merkezi bütçeden yapılan yardım 117.196.358 TL olup 70.346 vatandaş bu yardım-

lardan faydalanmaktadır. Vakıf kaynaklı yardımlar noktasında ise 31.532.352 TL ile 153.965 kişiye yardım yapılmaktadır. İlde bakıma muhtaç yaşlıların tüm ihtiyaçları devlet denetimindeki 6 huzurevinde karşılanmaktadır. Manisa engelli bireylerin bakımı ve rehabilitasyonu hususlarında da diğer illere örnek olacak durumdadır. İlde 8 rehabilitasyon merkezinde 557 engelliye eğitim verilmektedir. Anayasada bulunan sosyal devlet ilkesi ilde tam anlamıyla uygulanmaktadır. Sosyal güvenlik bağlamında 360.027 kişi aktif olarak çalışmakta olup 228.074 kişi ise emeklidir. Manisa işsizliğin en az olduğu iller arasında yerini almaktadır.

SANAYİ ŞEHİRİ MANİSA

İl'de toplam 2.578 sanayi sicil belgesi kuruluşta 105.257 kişi çalışmaktadır. Sanayi kuruluşlarımızın 32'si 500'den fazla işçi çalıştıran büyük ölçekli kuruluşlardır. İl'de 4'ü faal, 3'ü muhtelif kuruluş aşamalarında olmak üzere 7 adet organize sanayi bölgesi vardır. İl

genelindeki 25 küçük sanayi sitesinde bulunan 5.077 işyerinde 12.738 kişi çalışmaktadır. Sanayi işletmelerinin sektörel dağılımında ağırlıklı olarak 753'ünün gıda, 431'inin metal eşya-makine, 199'unun inşaat, 154'ünün plastik ürünler alanında üretim yaptıkları görülmektedir. Bu işletmelerin 878'i Şehzadeler ve Yunusmre ilçelerinde kurulu bulunmakta ve buralarda toplam 59.571 kişi çalışmaktadır. Görüldüğü üzere sanayi çalışanlarının %50'den fazlası eski deyimle Manisa Merkez'de bulunmaktadır. Geriye kalan kuruluşların Soma, Akhisar, Turgutlu ve Salihli ilçelerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Manisa imalat sektörü istihdamının teknoloji düzeyine göre dağılımda, yüksek teknoloji kullanan işletmelerin oransal ağırlığı Türkiye geneli için %1,5 iken Manisa'da bu değer %9,3 oranı ile hem ülke hem bölge illerinin tamamının üzerindedir. Manisa, uygun hammadde ve pazar koşulları sayesinde çok uzun

süreden bu yana ülkemiz toprak sanayinin (tuğla-kiremit üretimi) en güçlü olduğu ildir.

IHRACAT İLİ MANISA

Manisa artan sanayi üretimlerine bağlı olarak ihracatını düzenli olarak artıran bir ilimizdir. Üretimlerini dünyanın neredeyse bütün ülkelere ihraç etmektedir. İl'de Manisa ve Alaşehir olmak üzere 2 gümrük müdürlüğü bulunmaktadır. Manisa OSB içinde bulunan demiryolu bağlantılı Lojistik Merkez, İzmir Alsancak ve Aliğa Limanlarına yakınlık ihracatta büyük avantaj ve kolaylıklar sağlamaktadır. 2015 yılı itibarıyla ülkemiz ihracatında 9. il konumundadır. Manisa'nın en önemli sanayi kuruluşu; ölçeği ve üretimleriyle artık küresel bir marka haline gelmiş olan Vestel'dir. 153 ülkeye ihracat yapan kuruluş, sektöründe yıllardır ihracat lideri olup ülkemizin gurur kaynağıdır. Vestel, beyaz eşyada Avrupa'da ilk 5, Türkiye'de ilk 3 üretici arasındadır. TV üretiminde ise Avrupa'da 2., Türkiye'de 1. sıradadır.

TARIMDA ÖNCÜ VE YENİLİKÇİ İL MANISA

Manisa ülkemizin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden birisidir. İlin ekonomik ve sosyal hayatında tarım faaliyetleri halen ağırlığını hissettirmektedir. İl istihdamının halen %39'unun tarım sektöründe gerçekleşiyor olması ve üretim büyüklükleri Tarımın Manisa için önemini göstermektedir. Sultaniye üzümü Manisa'nın dünyaya armağanıdır. Ülkemizdeki çekirdeksiz kuru üzüm üretiminin yüzde 89,7' si ve kuru üzüm ihracatının yüzde 80'i Manisa'dan karşılanmaktadır. Manisa'nın katkılarıyla ülkemiz dünya üzüm ihracatının yüzde 50'sini karşılamaktadır. Manisa sofralık zeytin üretiminde Türkiye genelinde Bursa'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Ülke zeytin üretiminin yüzde 16'sı Manisa'dan sağlanmaktadır. Köprübaşı ilçesinde 3.500 da. arazide 178.000 ağaç varlığı ile dünyanın en büyük organik zeytin çiftliği bulunmaktadır. Tarımsal üretimde modern tarım teknikleri kullanılarak organik tarımda başarılı uygulamalar yapılmıştır. 2015 yılında 3.551 çiftçimiz 18.496 ha alanda 165.525 ton bitkisel ürünü organik olarak üretmiştir. 2015 yılı toplam tarımsal ürünler ihracatı 517.460 ton' dur.

ENERJİ ÜRETİM MERKEZİ MANİSA

Manisa; kömür, su, rüzgâr, güneş, jeotermal gibi yerli kaynakların tümünden enerji üretilen nadir illerimizden birisidir. Soma ilçesinde biri faaliyette, diğeri yapım aşamasında 2 termik santral bölgede çıkarılan düşük ısı değerli linyit kömürlerinden enerji elde etmek üzere kurulmuştur. Akhisar-Kırkağaç-Soma ilçelerimizdeki Bakırçay rüzgar koridorunda kurulu bulunan santrallerle elektrik üretilmektedir. Ülkemizin ilk barajlarından birisi olan Gediz Nehri üzerinde kurulu Demirköprü Barajı

Hidroelektrik Santralından 1960 yılından itibaren elektrik üretilmektedir. Son yıllarda jeotermal kaynaklardan enerji üretimi amacıyla santral kurma çalışmaları Salihli ve Alaşehir ilçelerimiz arasında yoğunlaşmıştır. Alaşehir ilçemizde 2 adet santral üretime başlamıştır.

MADENCİLİKTE ÜLKE EKONOMİSİNE SEÇKİN KATKI VEREN İL MANİSA

Manisa, antik çağda Lidya-Sardes altın rafinerisinden başlayarak madencilik faaliyetlerinde bul-

nulmuş bir ildir. 19. yüzyıl sonlarında Soma ilçemizde başlayan linyit madenciliği, çok büyük gelişmeler göstererek bugün yıllık 10.000.000 ton düzeyinde yüksek ısı değerine sahip linyit kömürü üretim düzeyine ulaşmıştır. Perlit, zeolit, nikel, uranyum maden rezerv varlığı yönünden ülkemizin en önemli ilidir. Yine ülkemizin ilk ve tek konsantre nikel üretim tesisi Gördes ilçemizde kurulmuş ve üretime başlamıştır. Bu tesis ile daha önce ithalat yoluyla karşılanan nikel tamamen yerli üretimle karşılanacaktır.

Kula Peri Bacaları

Hayatın Her Alanında Yükselen Değer *Manisa Celal Bayar Üniversitesi*

1992 yılında kurulan Üniversitemiz her anlamda büyümeye ve gelişmeye devam etmektedir. Öğrenci sayısı 50.554'e ulaşan Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 1597 akademik personeli ile Manisa'da hayatın tüm alanlarında varlığını göstermektedir. Fakülte sayısı 3'ü kurulma aşamasında, 10'u öğretimde olmak üzere 13'tür. Üniversitemiz; Fakülteleriyle birlikte 5 yüksekokul, 15 meslek yüksekokulu, 23 araştırma ve uygulama merkezi, 3 enstitü ile il düzeyinde, araştırma ve eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Üniversite bünyesindeki 564 yataklı Hafsa Sultan Araştırma ve Uygulama Hastanesi, hâlihazırda ildeki en büyük ve yetkin sağlık kurumudur.

Artemis Mabedi

Dünya kültürüne bir armağan

Kadim ve görkemli bir tarihin, efsaneleri ile iç içe bir doğa şöleninin, gücün ve hoşgörünün kentidir Manisa. Gediz Ovası'nın bereketi ile olağanüstü bir floranın efsaneler ile kol kola gezdiği Spil Dağı arasındaki bereketli topraklarda yükselen bu ihtişamlı kent, tarihi boyunca her medeniyetin dikkatini çeker. Hititlerden Lidya'ya, Romalılardan Osmanlı'ya uygarlıkların izlerini taşır. Ve şefkatle kucak açtığı bütün medeniyetlerin eserlerini bugünlere getirir. Yontma Taş Devri'ne uzanan insanlığın ilk ayak izlerini, yeryüzünde ilk paranın basıldığı Lidya'nın görkemli başken-

ti Sardes'i, Anadolu'nun piramitleri Bintepeler Kral Mezarlarını, antik çağdan gelen göz alıcı kalıntıları ile Artemis'i dünya arkeolojisine bir armağan olarak sunar. Geçmişinde paranın ve şehzadelerin kenti oluşuyla gücün, kültür ve sanat yollarının kesişme noktasıyla barışın simgesidir.

Kanunî'nin annesi Hafsa Sultan'a şifa olan mesir, Sultan Camii'nin kubbelerinden yüzyıllardır ışıldaarak saçılır. Ve bu gelenek, yolculuğunu Dünya Kültür Mirası listesine girerek sürdürmeyi bekler. Manisa, geleneksel Türk evleriyle günümüze

kadar bozulmadan gelen Kula'daki bir anıt kent, Kurşunlu'da kaplıcaları ile şifanın adresi, organize sanayi bölgesi ile en iyi yatırım merkezidir. Yılkı atlarının özgürlük şarkıları eşliğinde trekking, dağcılık ve yamaç paraşütüne davetiyedir. Her geçen gün büyüyüp kendisini yenilerken, Türkiye'nin yükselen değeri, eski ve yeninin uyumlu birlikteliğinin en güzel sunumudur. Manisa, geçmişinin ışığından taşıdığı izler ve doğal güzellikleriyle farklı turizm seçeneklerini aynı anda gerçekleştirme şansına sahip olabileceğiniz Ege'nin eşsiz kentlerinden biridir.

Sardes / Gymnasium

Manisa'nın Kısa Tarihi

Yeni Han

Manisa dolaylarının M.Ö.III. bin yılda birçok yerleşime sahne olduğunu son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalar ortaya koymuştur. Kadim bir geçmişe sahip Manisa, Saruhan Bey tarafından 1313 yılında doğu Romalılardan alınmış, Türk egemenliğinde seçkin bir şehir konumuna yükselerek varlığını sürdürmüştür. Saruhanoğulları Beyliği'nin başkenti olarak tarih sahnesine yeni bir kimlikle çıkmıştır. Manisa 1410 tarihinde Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştı. Osmanlılar Dönemi Manisa'sı Sancak merkezi olarak adını duyurmuş, 1437 – 1595 tarihleri arasın-

da Osmanlı şehzadeleri tarafından yönetilmiştir. Ünlü padişahlardan II. Murad, Fatih Sultan Mehmed, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murad, III. Mehmed Saruhan Sancakbeyi olarak görev yaptıktan sonra buradan tahta çıkmışlardır. Şehzadeler dönemi Manisa için bir "ikbal devri" olmuştur. Kent anıtsal yapılarla süslenmiş, Batı Anadolu'nun en önde gelen siyaset, eğitim ve kültür odağı durumuna gelmiştir. Bundan dolayı da "Şehzadeler Şehri" olarak anılmıştır.

Manisa, 25 Mayıs 1919'da Yunanlıların işgaline uğramış, tarihin en

karanlık ve acı günlerini yaşamıştır. Kurtuluş Savaşı'nda kaçan düşman tarafından ateşe verilen yerleşimlerden biri olmuştur. 8 Eylül 1922'de kurtarıldığında kent adeta bir "yangın yeri" görünümündeydi. Bu arada Alaşehir, Salihli, Ahmetli ve Turgutlu ilçe merkezleriyle yakın köylerin de yakılıp yıkıldığını belirtmeliyiz. Cumhuriyet ile birlikte, Manisa da yeni tarihi süreçteki yerini almıştır. 1923 yılında bütün mutasarrıflıkların vilayet sayılması üzerine Saruhan Sancağı da vilayet kimliğini almış, 1927'de 'Saruhan' adı 'Manisa' olarak değiştirilmiştir.

Aigai Antik Kenti

TARİHİ VE KÜLTÜREL TURİZM DEĞERLERİ

Mesir Macunu Festivali

“Şehzadeler Şehri” olarak bilinen Manisa’nın kültür tarihiyle az çok ilgilenenlerin karşısına, bereketli Gediz ovası ve efsanevi Spil Dağı çıkar. Kentsel Coğrafyayı belirleyen bu iki doğal varlıktan ne zaman söz edilse önce ‘Sultaniye Üzüümü’ ve ‘Manisa Lâlesi’ anımsanır. Manisa ve yakın çevresindeki değerler salt bunlarla sınırlı değil elbet. Kybele Rölyefi, Pelops Tahtı, Sandikkale, Ulucami, Mevlevihane, Muradiye, Sultan, Hatuniye külliyesi Çaybaşı’nı çevreleyen tarihsel doku, diğer anıtsal yapılar, Yoğurtçu Kale, Aigai ören yeri, bilim-kültür – sanat ürünlerinin sergilendiği Manisa Müzesi, kültürel mirasın göz kamaştırıcı örnekleri arasında yer almaktadır. Bunların yanında, Gediz ırmağı kıyısında orta-

ya çıkarılan ve 26 bin yıl önceye tarihlendirilen “Fosil İnsan Ayak İzleri”, Antik Çağın Yıldızı Sardes antik kenti, Mısır’ın Piramitlerini andıran Lidya Kral Mezarları (Bintepeler), tarihi Kula Evleri ve diğer antik yerleşimlerdeki kalıntılar ilgi çeken değerler olarak karşımıza çıkar.

Spil dağı, Bozdağlar, Yunt dağı, Marmara Gölü, nitelikli ılıca ve kaplıcalar, Kula ilçesindeki doğal oluşumlar, mağaralar, anıt ağaçlar, mesire yerleri, Manisa il alanının başlıca doğal güzelliklerini oluşturur. İlin zengin tarihini, mitolojyasını, folklorunu, Manisa Mesir Bayramını, Akhisar Çağlak’ını ve adını yurt dışında duyuran özgün halı ve kilimleri, yöreselliği yansıtan zengin mutfağını burada anmadan geçemeyiz.

Gördes Halısı

Spil Dağı Milli Parkı

THYATEIRA (AKHISAR)

İzmir-İstanbul yolu üzerinde bulunan Akhisar ilçesi, tarihi erken bronz çağına kadar inen antik Thyateira kentinin üzerine kurulmuştur. Antik çağda bir dokumacılık merkezi olduğu anlaşılan kent, bölgedeki yolların kesiştiği bir noktada olması bakımından askeri ve ticari açıdan da önemlidir. Hıristiyanlığın ilk çağlarına ait yedi kiliseden Thyateira Kilisesi'nin bulunduğu yer olarak da ziyaret edilen kentin Tepe Mezarlığı adıyla anılan semtin yapılan kazılarda çıkan kalıntıları görülebilir.

AIGAI ANTİK KENTİ

Manisa kent merkezine 49 km. uzaklıktaki Yunt Dağı Köşeler Köyü sınırları içerisinde. Denizden 360 metre yükseklikte, volkanik bir tepenin üzerine kurulmuş olan ve "Ege" adını

taşıyan Aigai, bir Aiolis kentidir. Aiollerin Batı Anadolu kıyılarına gelmeleri aşağı yukarı M.Ö. 1100 yıllarına rastlar. Aigai ören yeri "Nemrutkale" ya da "Köseler Kalesi" adıyla da anılmaktadır. Kent en parlak dönemini Pergamon (Bergama) Krallığı döneminde yaşamıştır. Hatta Bergama kenti örnek alınarak yeni baştan düzenlenmiştir. M.S. 17 yılında tüm Ege Bölgesini şiddetle sarsan depremde Aigai de yıkıma uğramıştır.

PHILADELPHIA (ALAŞEHİR)

Alaşehir ilçe merkez sınırları içinde bulunan kentin büyük bölümü mo-

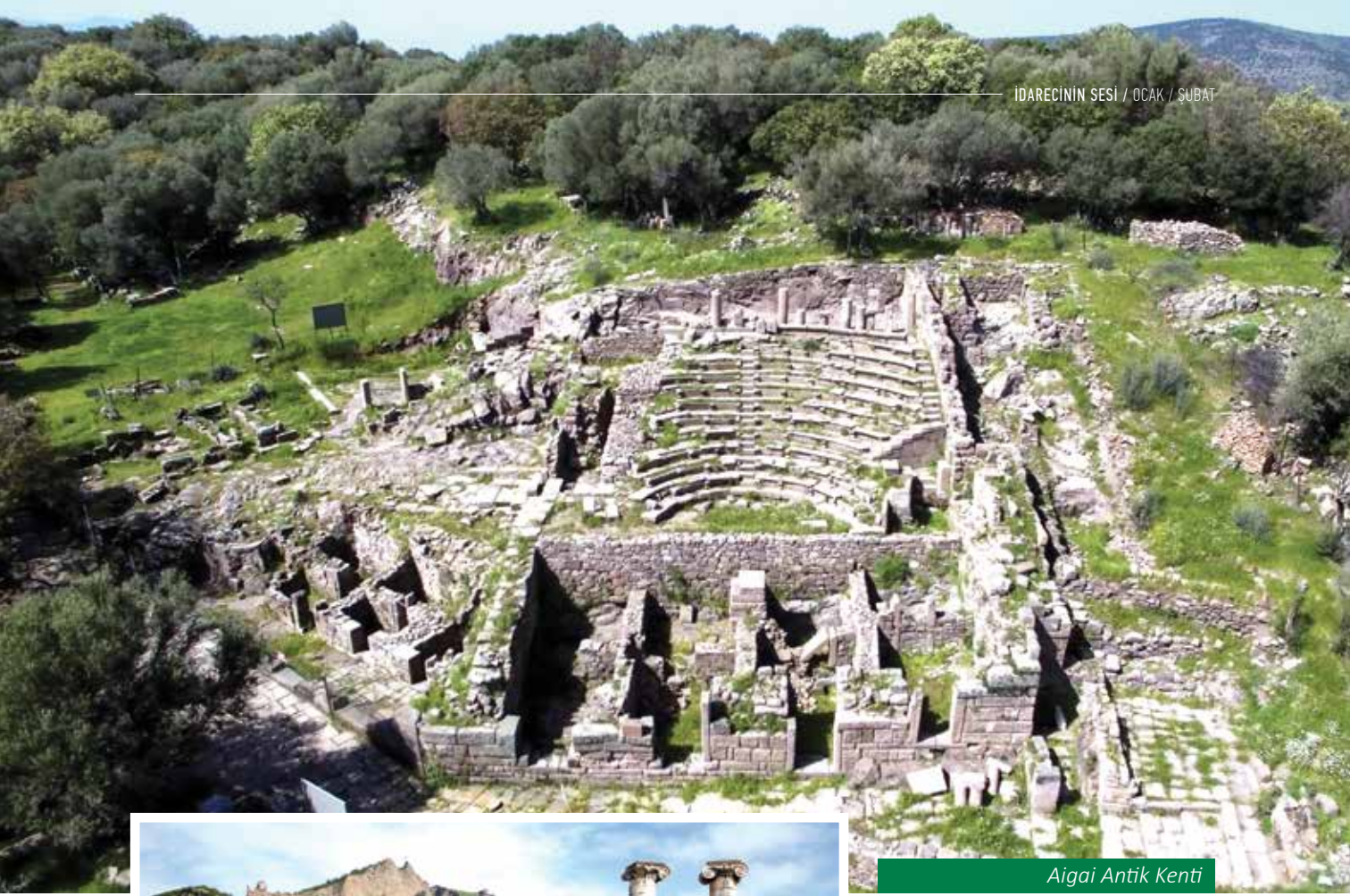
dern yerleşmenin altında kalmıştır. Pergamon krallarından II. Attalos Philadelphos tarafından kurulan Philadelphia, Roma döneminde, tapınaklarının ve kentte yapılan festivallerin çokluğundan dolayı "Küçük Atina" diye anılmıştır. Bizans döneminde önemini koruyan kent, bu dönemde sağlam bir surla çevrilmiştir. Kentin en görkemli anıtlarından birisi de, sadece üç payesi korunmuş olan Aziz Jean Kilisesi'dir. 6. yüzyılda yapılmış olan bazilika, sonraki dönemlerde de onarımlar geçirmiştir. Bu kilisenin de incil'de adı geçen 7 kiliseden birisi olduğu bilinmektedir.

Tepe Mezarlığı / Akhisar

St. Jean Kilisesi / Alaşehir

Aigai Antik Kenti

Artemis Mabedi / Sardes

KARUNUN MEMLEKETİ SARDES

Manisa'nın Salihli ilçesi Sart Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Sardes Antik Kenti, Demir Çağı Lidya Krallığının başkentidir. Batı Anadolu'yu hakimiyeti altına almış bir imparatorluğun başkenti, sikenin doğum yeri ve adı hayal bile edilemeyecek zenginlikle özdeşleşen Krezüs'ün (Karun) vatani olan Sardes, antik dünyanın önde gelen şehirleri arasında yer almaktaydı.

Şehir, kent planlaması konusunda emsalsiz olup, Mezopotamya dışındaki en büyük savunma duvarı ile çevrelenmiştir. Günümüze kadar koruna gelmiş olan dünyanın belki de en görkemli İon düzeni tapınaklarından birine ev sahipliği yapan antik kent, korunmuş Roma yapıları içerisinde anıtsal bir hamam-gymnasium kompleksine sahiptir.. Lidyalıların başkenti olan Sardes'ten başka hiçbir şehir ortadan kalkmış bu uygarlıkla doğrudan bağlantılı değildir. Marmara Gölü'nün güney

kenarında yer alan ve Lidya tümülüs mezarlık alanı olan Bin Tepeler, dünyanın en büyük tümülüs alanıdır. Lidya tümülüsleri, M.Ö. 6. ve 5. yüzyıllarda bu peyzajın önemini ortaya koyan unsurlardır. Kraliyet mezarlığı olarak Sardes'e sıkı bir şekilde bağlı olan Bin Tepe, daha erken ve daha geç dönemlere tarihlenen kalıntıları ile Lidya dönemine ait sadece bir mezarlık alanı değil, kültürün devamını gösteren bir anıttır.

Lidya döneminde giderek gelişen ticari faaliyetlerde "karşılıklı değişim" sistemi yerine ticarete kullanılan para ortaya çıkar. Bu madeni külçeler, yumurta şeklinde, kenarları yassı ve eşit büyüklüktedir. Altın, gümüş, nikel ve tunç gibi çeşitli metal karışımlarından üretilen ilk para Lidyalılar tarafından bulunmuştur ve bu durum, o dönemlerin ünlü yazarı Herodot tarafından yazılı kayıt altına alınmıştır.

Ulu Camii

Sultan Camii

Muradiye Camii

“Şehzadeler kenti” olarak anılan Manisa, Osmanlı’dan günümüze taşıdığı kültürel kimliğinin yansıması olan camileri, türbeleri ve kiliseleri ile inanç turizminin de önemli merkezlerinden biridir. Zengin tarihsel biriki-miyle süslü sokaklarında yer alan camiler mimari yapılarıyla hayranlık uyandırırken, il sınırlarında yer alan kiliseler de yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağıdır. İn-

cil’in vahiy bölümünde adı geçen, Hıristiyanlığın ba-tıya doğru yayılmasında önemli katkıları olan ve Yedi Kiliseler adıyla anılan, Ege Bölgesi’ndeki yedi kilise-den üçü Sardes, Thyateira ve Philadelphia Manisa’da bulunur. Bu üç kilise ile Manisa merkezdeki beylikler dönemi ve Osmanlı’dan günümüze ulaşan Ulu Camii, Sultan Camii ve Muradiye Camii inanç turizmi kapsa-mında ziyaret edilen eserlerdir.

EN ÖNEMLİ CAMİ VE KÜLLİYELERİ

ULU CAMİ ve KÜLLİYESİ

Saruhanogulları Beyliği’nin en önemli yapılarından-
dır. Muzafereddin İshak Bey tarafından 1366 yılında Mimar
Emet Bin Osman’a yaptırılmıştır. Manisa Ulucamii, Bey-
likler Dönemi’nin en önemli ve ilgi çekici cami planı ola-
rak gösterilmektedir. Spil Dağı kuzey eteğinde kurulan
külliye; cami, medrese, türbe ve kuzeydoğusundaki ha-
mamdan oluşmaktadır. Tek minareli olan caminin hakiki
kündekari tekniği ile yapılmış olan minberi Beylikler Dö-
nemi Türk ahşapoymacılığı’nın şaheserlerinden biridir.

SULTAN CAMİ ve KÜLLİYESİ

Yavuz Sultan Selim Han’ın eşi, Kanuni Sultan Süley-
man’ın annesi Hafsa Sultan Manisa’da bir külliye
yaptırmıştır. Sultan Camii (1522), Medrese, İmaret,
Hankah, Sıbyan Mektebi, Hafsa Sultan’ın sağlığında
yapılmıştır. Ölümünden sonra oğlu Kanuni Darüşşif-
fa ile bir hamam yaptırarak külliye tamamlamıştır.
Cami 16. yüzyıl Osmanlı mimarisinin ildeki en önemli
örneklerindedir. Ünlü Mesir Macunu’nun halka saçıl-
dığı cami olması sebebiyle halk arasında Mesir Camii
adıyla da anılmaktadır.

MURADIYE CAMİ ve KÜLLİYESİ

Saruhan Sancağı’nda on üç yıl şehzade olarak bulun-
duktan sonra Osmanlı tahtına çıkan III. Murad tara-
fından yaptırılmıştır. Caminin yapımını farklı kişiler de-
vam ettirirsen tasarımı Mimar Sinan’a aittir. Yapımına
1583’te başlanmıştır. Manisa Muradiye Camisi, Mimar
Sinan’ın Ege Bölgesi’nde bilinen tek eseridir. Muradiye
Külliyesi 1592 tarihinde tamamlanmıştır. Külliye-
nin en gösterişli bölümünü oluşturan kesme taştan yapılmış
ters T planlı cami, klasik Osmanlı mimarisinin en zarif
örneklerinden biridir. Medrese, klasik Osmanlı medre-
se plan ve şekline bağlı kalınarak yapılmıştır. Medrese
ile cami arasındaki avluda yer alan kütüphane 1812 yı-
linda Karaosmanoğulları’ndan Hüseyin Ağa tarafından
yaptırılmıştır.

Emir Hacı Hıdır Bey Camii / Soma

Carullah Bin Süleyman Camii Kubesi / Kula

HATUNİYE CAMİ VE KÜLLİYESİ

1488 yılında II.Beyazid'in eşi Hüsnüşah Sultan tarafından yaptırılan külliye; cami, medrese, imarethane ve sıbyan mektebinden oluşmaktadır. Külliyeinin medrese ve imarethane bölümleri, diğer birçok eser gibi, Kurtuluş Savaşı sırasında yanıp yıkıldığından günümüze ulaşmamıştır.

Hatuniye Camii

Mevlevihane

MANİSA MEVLEVİHANESİ

Spil Dağının kuzey etekle-rinde 1369 yılında İshak Çelebi tarafından yaptırılmış olan Mevlevihane, projesi Mimar Emet Bin Osman'a ait bir tekkedir. Ortadaki kubbeli semahanenin güneyine sivri tonozlu geniş bir ana eyvan eklenip tekkenin mescit kısmı oluşturulmuştur. Giriş eyvanında iki katlı bir düzen uygu-

lanmış üst kat musiki icra yeri olarak kullanılmıştır. Yapı şu anda Müze olarak ziyaretçilerini ağırlamaktadır.

KURŞUNLU HAN

1488 yılında Sultan II.Bayezid'in hanımını Hüsnüşah Sultan tarafından Hatuniye Cami'siyle birlikte külliye olarak yaptırıldığı sanılmaktadır. Restorasyon çalışması süren Han

kültürel zenginliğimizin yaşatılması için bir merkeze dönüştürülüyor.

YENİ HAN

Manisa kent merkezinde bulunan Yeni Han, Karaosmanoğulları ailesi tarafından yaptırılmıştır. Yapının kitabesi bulunmadığından ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı tartışmalıdır.

Kurşunlu Han

Yeni Han

Saruhan Bey Türbesi

SARUHAN BEY TÜRBESİ

Saruhan Bey'in torunu İshak Çelebi tarafından 1345 yılında yaptırılmıştır. Türbenin merkezi geniş alınlığında kitabe yeri olmasına karşın kitabesi bugün bulunmamaktadır.

KULA TABDUK EMRE TÜRBESİ VE YUNUS EMRE

Kula'ya bağlı Emre Köyünde H.954 yılına tarihlenen bir çeşme, iki hamam kalıntısı ve medrese temeli günümüze kadar ulaşabilmiştir. Türbe içinde ortadaki Tapduk Emre'ye diğerleri ise aile fertlerine ait olduğu söylenen on mezar bulunmaktadır. Türbe kapısının hemen önünde, taşında balta tasviri bulunan mezarın ise Yunus Emre'ye ait olduğuna inanılmakta ve her yıl binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Yedi Kızlar - Gülgün Hatun Türbesi

Şeyh İsa Türbesi / Akhisar

Sultanlar Türbesi

Ayn-ı Ali Türbesi

Tapduk ve Yunusemre Türbesi

Tapduk ve Yunusemre Türbesi

Akhisar Müzesi

Manisa Müzesi

Tıp Tarihi Müzesi

KULA EVLERİ

Kula, sivil Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşıyan genellikle 18. ve 19. yüzyıl yapısı evleriyle ünlü, görülmeye değer bir açık hava müzesi gibidir. Türünün özgün örneklerini oluşturan, dar sokaklar boyunca sıralanmış evlerde, ağırlıklı olarak ahşap malzeme kullanılmıştır. Daha çok iki katlı, cumbalı ve saçakları süslemeli olan evlerin hepsinde, yüksek duvarlarla sokaktan ayrılmış birer avlu bulunur.

MANİSA ARKEOLOJİ VE ETNOĞRAFYA MÜZESİ

Manisa Muradiye Külliyesi'nin Medrese bölümünde 29 Ekim 1937 tarihinde açılmıştır. Helenistik, Roma, Beylikler ve Osmanlı dönemine ait önemli eserlerin bulunduğu müzede ayrıca Fosil İnsan Ayak İzi, Tunç Çağda ölü gömme kültürünün örnekleri, lahitler, seramik kaplar, cam eserler, silahlar, yazıtlar bulunmaktadır. Manisa müzesinin Etnografya Bölümünde Osmanlı imparatorluğunun çini sanatının örnekleri, cüz muhafazaları, tekke eşyaları, altın biadem, yüzük, küpe, bilezik, mutfak eşyaları, altın-gümüş, elektron ve bronz sikkeler, hat ve tezhip sanatının güzel örneklerini içeren yazma eserler, ayrıca Topkapı Sarayı Müzesinden getirilen saray eşyaları ile giyim kuşam takımları sergilenmektedir.

MESİR MACUNU GELENEĞİ

16. yüzyıldan beri kutlanan Manisa'ya özgü bahar bayramıdır. Şehzade Süleyman'ın (Kanuni Sultan Süleyman) Manisa'da bulunduğu sıralarda annesi Hafsa Sultan bir ara hastalanır. Bu sırada Sultan Külliyesi zaviye ve imaretinin yönetimine memur edilerek İstanbul'dan Manisa'ya gelmiş bulunan Merkez Efendi'ye başvurulur. Merkez Efendi'nin hazırladığı macun Hafsa Sultan'ın hastalığını iyileştirince, Hafsa Sultan bu macunun halka da dağıtılmasına emir verir. Mesir Macunu bu tarihten itibaren imarettten her yıl halka saçılır olur. Manisalılar bu geleneğe geçmişte "Mesir Bayramı", sonraları "Manisa Mesir Şenlikleri", 2006 yılında da "Uluslararası Manisa Mesir Festivali" sözleri resmi düzeyde kullanılmaya başlanmıştır. Uluslararası Mesir Macunu Festivali UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne alınmıştır.

MANİSA TARZANI

Manisa Tarzanı adıyla yaygın bir üne kavuşan Ahmeddin Carlak, 1899 yılında Irak'ın Samarra kentinde doğmuştur. Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'na nefer olarak katılarak Cumhuriyet dönemi başlarında Manisa'ya gelmiştir. Spil dağındaki kulübesinde yaşamış Manisa'yı yeniden yeşilendirmek için var gücüyle çalıştı. Manisa Tarzanı 31 Mayıs 1963 tarihinde gözlerini yaşama yumdu. Doğa ve ağaç sevgisinin simgesi, çevreciliğin önderi olarak iz bıraktı.

Kula Evleri

Niobe Doğal Anıtı

NIÖBE DOĞAL ANITI

Manisa Kent Merkezinde Karaköy Semtindeki Çaybaşı denilen alanda, Spil Dağının kente en yakın eteğinde bulunmaktadır. Niobe Doğal Anıtı yörede “Niobe Kayası” ve “Ağlayan Kaya” adıyla da anılmaktadır. Niobe Kayası; doğal aşınma sonucunda göz yerleri oyulmuş, yüzü pürtük pürtük kapkara kesilmiş, dalgalı saçları toprağa düşmüş ağlayan bir kadını andırır. Niobe’den ilk söz eden Homeros’tur. “İlyada” destanında dramatik öyküsünü anlatır.

Kybele Kaya Kabartması

KYBELE KAYA KABARTMASI

Manisa- Turgutlu karayolu üzerinde, Manisa kent merkezine yedi kilometre uzaklıkta bulunan Akpınar Mesire yerinde düz kaya üstünde oturur biçimde betimlenen Kybele Kaya Kabartması bulunmaktadır. Kayaya oyulmuş bu figür 8x10 m. yüksekliğindedir.

İLK İNSAN AYAK İZLERİ

Gediz Irmağı kıyısında Manisa'nın Salipli ilçesine bağlı Sindel köyü sınırları içinde 1969 yılında MTA tarafından eşine ender rastlanan ilk insan Ayak İzleri gün ışığına çıkarılmıştır. Ayak İzleri, Kula merkezli bir yanardağın çıkardığı tüflerin içinde yer alan izlerin 26.000 yıl öncesine ait olduğu saptanmıştır. Bu izlerin bir örneği Manisa Müzesi'nde bulunmaktadır.

KULA JEOPARKI

Kula ve çevresi, volkanik özellikli jeolojik yapıya sahiptir. Kula yöresinde volkanik etkinlikler dördüncü zamanın başlarına kadar sürmüştür ve genç

Spil Dağı Milli Parkı

volkanlar oluşmuştur. Sönmüş küçük volkanların bulunduğu bu alanda, çeşitli dönemlerde püskürmeler olmuş ve lav akıntıları çevreye yayılmıştır. İzmir- Ankara yolu üzerinden de izlenebilen volkanik tepelerin en büyükleri Sandal ve Kara Divlit'tir. Yaklaşık 300km2 alan kaplayan Kula Jeopark sahası, ekseriyeti Kula İlçesinde olmakla birlikte kısmen Salipli İlçesi ile Sandal Beldesi, Gökçeören (Menye) Beldesi, Adala Beldesi ve Gökeyüp Beldelerini içine almaktadır. Türkiye'nin en genç volkanik sahaslarından birisi olan Kula volkanlarının şöhreti antik Yunan Coğrafyacısı Strabon'un "Geographica" adlı eserinde Kula'yı "Katakekaume-

ne" olarak tarif etmesinden beri iki bin yıldır artarak devam etmektedir.

HER TÜR DEN TURİZM ETKİNLİĞİ İÇİN BENZERSİZ KAYNAK DEĞER SPİL DAĞI MİLLİ PARKI

Gediz havzası üzerinde, Bozdağlar'ın Kuzeybatı ucunda ayrı bir kütle oluşturarak doğu-batı doğrultusunda uzanan Spil Dağı (Manisa Dağı), 1513 m. yüksekliği bulan kalker bir kütledir. Jeolojik ve Jeomorfolojik yapıdaki kalker kayalar, kanyon vadiler, dolin gölleri, lapyalar, mağaralar, zengin bitki örtüsü, yaban hayatı ortamı ile mitolojik öykülere konu olan taşınmaz kültür varlıklarını bağrında taşımaktadır. Flora bakımından son derece zenginlik gösteren Spil Dağı 120'yi aşan "endemik" bitki türüyle de eşsiz bir değer taşır. Sayısı 70'i bulan şifalı bitki bulunmaktadır. Bunların arasında en ünlüsü kuşkusuz Manisa Lalesi'dir.

Spil Dağı'nda Kybele Kaya Kabartması, Frig özellikleri gösteren Lidya kültürünün kalıntıları olan kaya mezarları, Yarıkkaya'nın yakınında her biri kayaya oyulmuş evler ve bir taht görülmektedir. Çaybaşı'nda Nibe Doğal Kaya Anıtı, Manisa Kalesi kalıntıları belli başlı kültür varlıkları olarak sıralanabilir. Manisa kent merkezinden 1250 m. yükseklikteki bulunan alanda çeşitli konaklama tesisleri bulunmaktadır.

Kula Jeoparkı

Demirci Hisar Kaplıcaları

Köprübaşı Saraycık Kaplıcaları

Kula Emir Kaplıcaları

Manisa; Salihli Kurşunlu, Sart, Turgutlu Urganlı, Kula Emir, Demirci Saraycık, Hisar, Soma Menteşe Kaplıcaları ve Alaşehir, Salihli, Kula maden suları ile şifalı sular bakımından zengindir. Yörede bulunan su kaynakları yöre halkı tarafından asırlardır bilinen ve kullanılan kaynaklardır. Bazılarının yakınlarında bulunan hamam kalıntılarından, bunların antik dönemden beri kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sıcaklık dereceleri, banyo ve içmece olarak kullanılmaya özellikleri, tesisleşme ve kalitesi ile Manisa Termal Merkezleri şifası ile tercihe sebep değerlerdir.

KULA EMİR KAPLICALARI

Kula ilçesinin doğusunda, Gediz ırmağı'nın yakınında bulunan Şehitlioğlu köyü sınırları içerisindedir. Kula ilçe merkezine 20 km uzaklıktadır. Sularının sıcaklığı 50-59 derece değişmektedir. Romatizma ve cilt hastalıklarına iyi gelmektedir.

Kurşunlu Kaplıcaları

Salihli Sart Kaplıcaları

Soma Menteşe Kaplıcaları

DEMİRCİ HİSAR ve SARAYCIK KAPLICALARI

Demirci ilçe merkezinin güneybatısında, Demirci'ye 4 km. uzaklıktadır. Üç ayrı kaynaktan çıkan kaplıca sularının sıcaklığı 37-48 derece arasındadır. Soda ve mineral bakımından zengin olan kaplıca suyu, banyo ve içme kürü olarak kullanılmaktadır. Demirci ilçesinin Saraycık Mahallesi sınırları içerisindedir. Demirci'ye 40 km. uzaklıkta olup Roma Dönemi'nde kullanıldığı belirtilmektedir. Kaplıca sularının sıcaklığı 45 derecedir.

SALİHLİ KURŞUNLU KAPLICALARI

Salihli ilçe merkezinin 5 km. güneybatısında, Allahdiyen köyünün sınırları içerisindedir Salihli Kurşunlu Kaplıcaları Türkiye'nin önde gelen termal turizm merkezlerinden biridir. Salihli Belediyesi'nce işletilmektedir. Kaplıca sularının sıcaklığı 52 ile 96 derece arasında değişmekte olup kalsiyum, sodyum, bikarbonat ve sülfür bileşimi içermektedir.

TURGUTLU URGANLI KAPLICALARI

Turgutlu ilçe merkezine 17 km. uzaklıkta Cambazlı köyü civarındadır. Urganlı Kaplıcaları'nın sularından hem kaplıca hem de içmece olarak yararlanılmaktadır. Kaplıca sularının sıcaklığı 50 ile 78 derece arasında değişmektedir.

SOMA MENTEŞE KAPLICALARI

Soma ilçesine bağlı Menteşe köyü yakınında olup ilçe merkezine 30 km. uzaklıktadır. Sodyum, kalsiyum içeren bikarbonatlı sülfatlı sularının sıcaklığı 85 dereceye ulaşmaktadır.

Osmanlı dönemi Manisa'sı dokumacılık, halıcılık, boyacılık, dericilik, ağaç oymacılığı gibi el sanatları alanında oldukça gelişti. Manisa'da üretilen "Manisa Boğası" "Manisa Alacası", İstanbul piyasasında aranan ürünler arasındaydı. 16. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun donanması için gerekli olan yelken bezinin bir kısmı Manisa'da dokunup İstanbul'a gönderilmekteydi. Kula ve Gördes, Batı Anadolu'nun önde gelen halıcılık merkezlerindendi. Gördes düğümü (çift düğüm) denilen ilme tipe halı dokuma tekniğinin adı halıcılık literatürüne girmiştir. Yörenin zarif ve görkemli seccadeleri, Avrupa müze ve koleksiyonlarını süslemekteydi. Manisa'da ekonomik gelişmeye koşut olarak kimi özgün el sanatları zamanla ortadan kalksa da; Yuntdağı köylerinde Gördes, Kula, Demirci, Sarıgöl, Selendi ilçe ve köylerinde geleneksel halı ve kilim dokumacılığı, Osmanlı toprakları üzerinde en ünlü bezlerden ve farklı isimlerle anılan Manisa Bezi, toprak yapısı sebebi ile simli ve parlak Salihli Gökeyüp güveçleri, Akhisar'ın faytonu ve minyatür arabacılığı, çeşitli ilçelerdeki renk renk, desen desen Keçecilik çalışmaları, Kula ilçesindeki bakır ustalarının döğme bakırcılık ürünleri devam etmektedir.

Semercilik

Keçecilik

Gümüş Takı İşlemeciliği

Kandil Feneri

Bu güzel güneşin altında, bu verimli toprağın üstünde; üretmesini iyi bilen Manisalıları yeme - içmenin de ustasıdır. Keyif ehlidirler... Yörenin bitki ve ürün çeşitliliği beslenmede de belirgin bir zenginlik yaratmıştır. Tahıl, sebze ve meyveler, çeşitli bitkiler beslenmenin temelini oluşturmaktadır. Bunun yanında et, süt, yumurta ana besin kaynakları arasında yer alır. Ayrıca, göl ve deniz ürünleri de yöre mutfağına girmektedir. Doğal bitkiler ve zeytinyağlılar beslenmede ön sırayı alır. Buna karşın yörenin ünü en yaygın yemekleri; Manisa Kebabı, Ekmek Dolaması, Salihli Odun Köftesi, Akhisar ve Turgutlu Köfteleri, Şefketi Bostan, Börülce Tarator, Yaprak Sarması ve Kula Şekerli Pidesi sayılabilir.

Manisa'nın üzümünden de çeşitli biçimde yararlanılmaktadır. Pekmez, şıra, günbalı, tava balı, ekşi bulama, şerbet, hoşaf bağ kültürünün ürünleri arasındadır. Sebze - meyve kurutma, erişte, salça, reçel, tarhana yapımı, kırsal kesimde çok yaygındır.

Salihli Odun Köftesi

Kula Şekerli Pide

Manisa Kebabı

Şevkitt Bostan

Türkiyede Manisa

- » ISO ilk 500'de 25 firmamız yer almaktadır.
- » Manisa en çok TV üretilen ildir. (%65)
- » En çok kombi üretilen ildir.
- » En çok buzdolabı üretilen ildir. (%26)
- » En çok klima üretilen ildir.
- » En çok minibar üretilen ildir.
- » Nikel, titanyum, zeolit madenleri rezervinde 1. ildir.
- » Tuğla-kiremit üretiminde 1. ildir.
- » Jeotermal enerjide 2. ildir.
- » Rüzgâr enerjisinde 3. ildir.
- » İşsizlik oranı en düşük 3. ildir.
- » En çok ihracat yapılan 9. ildir.
- » Yabancı sermayeli şirket sayısında 9. ildir.

- » Vestel City; Avrupa'nın tek alan üzerinde kurulu (1 milyon m²) en büyük üretim kompleksidir.
- » Avrupa'da sektöründe (bisiklet üretimi) lider konumda bulunan Accell Bisiklet San. A.Ş. Manisa OSB' dedir.
- » Dünya'nın en büyük jant grubu içerisinde yer alan İnci Holding-Maxion Wheels Jant Grubunun ilk yabancı ortaklığı olan tesis %80 Pazar payı ile Türkiye'de lider konumdadır.
- » Manisa OSB de bulunan Polinas A.Ş. Türkiye'nin ilk ve en büyük polipropilen film üreticisidir.
- » Manisa OSB de bulunan Çukurova Kimya A.Ş. Türkiye'de furfural ve Furfural Alkol adlı değerli kimyasalların en büyük üreticisidir.
- » Manisa OSB'deki Olgun Çelik firması; otomotiv sanayi makas üretiminde ülkemizde %95 pazar payına sahiptir.
- » Ülkemizde tuğla-kiremit üretiminde toplam 58 sanayi kuruluşu ile en büyük üretici (%18) Manisa ildir.
- » Gördes ilçesindeki META Nikel Kobalt Madencilik A.Ş. Ülkemizin konsantre nikel madeni üreten ilk ve tek tesisidir.

Manisa'nın Sanayi En-leri

VESTEL

- » Vestel City, Avrupa'nın tek alan üzerinde kurulu(1.000.000 m²) en büyük endüstri kompleksidir.
- » Türkiye'nin ilk yerli tasarım ve üretim akıllı telefonu Venüs'ün üreticisidir.
- » Küresel çapta 8 AR-GE merkezine sahiptir.(5'i Türkiye,İngiltere,Çin,Tayvan)
- » AR-GE merkezlerinde 1200 mühendis çalışmaktadır.
- » Günlük 76.000 adet ürün üretim kapasitesine sahiptir.
- » 16.000 kişilik çalışanı ile 152 ülkeye ihracat yapmaktadır.
- » Ülke TV. Üretiminin %65'i ile beyaz eşya üretiminin %30'unu yapmaktadır.
- » 18 yıldır elektrik-elektronik sektöründe Türkiye ihracat birincisidir.

- » Çekirdeksiz Kuru Üzüm (%89,7) 1.
- » Tütün (%29,7) 1.
- » Traktör Sayısı (73.615 adet) 1.
- » Sofralık Zeytin (%16,2) 2.
- » Kiraz (%7,4) 3.
- » Salçalık Domates (%20,5) 2.
- » Organik Tarım Üretimi (77 bin 5 ton)(%4,6) 3.
- » Beyaz Et Üretimi (%20) 3.
- » Yumurta Üretimi (%9,2) 3.
- » Meyvecilikte (%10,9) 4.
- » Bitkisel Ürünler Üretim Değerinde (%2,8 katkı) 9.
- » Canlı Hayvan Üretim Değerinde (%2,2) 10.

Türkiyede Manisa Tarımı